

6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНОСТІ

Вікторія Владиславівна Стрижалківська,

кандидат педагогічних наук

м. Київ, Україна

УДК 37.013.74:376-056.5

ДОСВІД ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Автор статті осуществил анализ выявления, поддержки и развития одаренных детей в Чешской республике. Внимание акцентируется на разработанной нормативно-правовой базе государства, а также на создании учебно-методического сопровождения и материально-технических условий для обучения одаренных учащихся. Описывается помощь гражданского общества Чехии научной общественности и международные связи по проблеме одаренности.

Ключевые слова: одаренный ученик, индивидуализация обучения, интегрированные программы.

The author has carried out an analysis of identification, support and development of gifted children in the Czech Republic. The attention is focused on the developed state legal base, the creation of educational and methodological support and material and technical conditions for gifted students' education. The support of scientific community by the Czech Republic civil society and international relations on the issue of giftedness are described in this study.

Key words: gifted student, individualization of education, integrated programs.

Десять років тому чеські учені виявили, що інтерес до дослідницької діяльності знижується, наукові професії мають низький суспільний кредит, а рівень освіти (особливо технічної) зростає повільно, гальмуючи соціально-економічний розвиток країни. За даними офіційного звіту Ради досліджень розвитку та інновацій Чеської Республіки (ЧР), станом на 2002 р. частка випускників в галузі природничих і технічних наук в Чехії була однією з найнижчих в Європейському Союзі (ЄС) (4,02%), поступаючись за цим показником лише Греції. Серед 12 країн, які останніми приєдналися до ЄС (окрім Словенії), ця частка становила у середньому половину середнього показника по ЄС (10,3%). Уряд Чехії на початку ХХІ ст. надає важливого значення підтримці та розвитку обдарованих дітей, як на законодавчому рівні, так і впроваджуючи на практиці різні форми заохочення та підтримки обдарованих учнів.

Наразі чеські учні є європейськими лідерами за участю у позашкільній діяльності та в отриманні

додаткової освіти. У різноманітних гуртках та позашкільних закладах вони проводять від 5 до 8 год на тиждень, що майже вдвічі більше, ніж німецькі, французькі, словацькі або хорватські учні [1]. Такі показники підтверджують, що Чехія обрала вірну стратегію для того, щоб змінити ситуацію, а зусилля, які були спрямовані на залучення дітей та молоді до наукової освіти дали результати.

Кількість обдарованих учнів у Чехії, що офіційно встановлено психолого-педагогічними консультаціями, становить 2–3% популяції. Кількість обдарованих учнів, які не пройшли дослідження у таких консультаціях становить до 20% і на жаль таланти та обдарування цих учнів у більшості випадків залишаються без подальшої уваги, і як результат – без розвитку.

Чехія є прихильницею інтеграційної моделі навчання обдарованої дитини, що передбачає навчання у структурі єдиної школи [5]. Водночас це надає можливості прискорення в освіті, серед яких: передчасний вступ до школи, можливість закінчувати школу раніше визначеного терміну, складаючи іспити за кожний

навчальний рік, який дитина пропускає. Також інтеграційна модель сприяє формуванню спеціальних груп у межах навчального закладу, що надає можливість прискорювати навчання через внесення елементів для збагачення навчальної програми та співпраці з наступними ступенями освіти [5]. Однак існують і спеціалізовані навчальні заклади для обдарованих дітей, у т. ч. приватні. Відкриття подібних державних навчальних закладів не є запланованим, оскільки на рівні міністерства освіти вважають, що відокремлення обдарованого учня від основної маси може призвести у майбутньому до проблеми спілкування обдарованих.

Наразі Чехія немає контрольованої державою, централізованої системи, що зосереджена на підтримці обдарованих дітей. До роботи з обдарованими дітьми залучено різні організації як державної, так і недержавної форми власності. Робота з такими дітьми здійснюється на національному та регіональному рівнях, разом з тим, активна робота зі створення централізованої системи, головним завданням якої буде підтримка обдарованих дітей та учнів.

Ще у 2001 р. було затверджено довготермінову програму розвитку системи освіти Чехії. Це, так звана «Біла Книга», один із розділів якої було присвячено освіті обдарованих особистостей. Там викладено основні аспекти освіти обдарованих та напрями її подальшого розвитку. Окрім того, визначено стратегію розвитку освіти обдарованих дітей. Також зазначено необхідність підготовки кваліфікованих кадрів для роботи з обдарованими дітьми. Визначено рівні, на яких повинна проводитись робота з обдарованими дітьми, основні підходи, а також відведено провідну роль системі обов'язкової освіти у вихованні обдарованих дітей [7].

Для реалізації концепції, що була викладена в «Білій Книзі» в 2001 р. Парламент та Уряд Чеської Республіки прийняли так званий шкільний закон (Zakon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)).

У 2004 р. Міністерством освіти, молоді та спорту Чехії (MŠMT) було затверджено Концепцію підтримки обдарованих дітей та учнів на період 2004–2008 рр., що спрямована на створення системи підтримки обдарованих учнів на базі інтеграційної освітньої моделі. Основним напрямом реалізації концепції була підготовка педагогів та психологів до роботи з обдарованими дітьми. Під егідою Інституту психолого-педагогічного консультування Чехії (IPPP) було організовано групу експертів (психологів та педагогів, більшість яких викладачі університетів) – *Круглий стіл для обдарованих*. Головним завданням цієї групи було розроблення методичних матеріалів для педагогів, які працюють з обдарованими дітьми. У 2008 р. було розроблено остаточний варіант посібника для вчителів. Також було стандартизовано та випущено на ринок тест для ідентифікації обдарованих дітей SON-R 2,5-7. Співробітники психолого-консультаційних служб були з ним ознайомлені та пройшли інструктаж з його використання.

Важливим етапом реалізації концепції була підготовка законодавства у сфері підтримки обдарованих дітей та учнів, а саме підготовка постанови 73/2005 Sb. MŠMT (Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných) про освіту дітей, учнів та студентів зі спеціальними освітніми потребами та виключно обдарованих дітей, учнів, студентів. У постанові чітко визначено поняття обдарованого учня, а також визначено уповноваження шкільних консультаційних центрів проводити ідентифікацію обдарованих учнів. Постанова визначає допоміжні освітні заходи для обдарованих дітей та регламентує структуру індивідуального плану навчання для особливо обдарованих учнів.

На початку 2009 р. було розпочато роботу над новою Концепцією підтримки обдарованих дітей та учнів на період 2009–2013 роки. А у 2010 р. вона була затверджена MŠMT. На відміну від попередньої концепції, метою цієї було створення цілісної системи підтримки обдарованих дітей у шкільній галузі. У Чехії обдарованими дітьми та учнями опікується низка організацій, діяльність яких досі недостатньо скоординована.

Таким чином, основне завдання нової концепції полягає в розробленні та поступовому впровадженні комплексної системи підтримки обдарованих дітей та учнів із залученням до цього процесу інших організацій. Особлива увага приділяється талановитим дітям з когнітивними навичками, оскільки система підтримки дітей, які успішні у спорті чи мистецтві, вже існує.

Основні завдання концепції

A. Удосконалити процес ідентифікації обдарованих дітей та учнів у навчальному закладі та шкільному оточенні;

B. Забезпечити підтримку розвитку обдарованих дітей та учнів у межах формальної та неформальної освіти;

B. Організувати наукові дослідження та сприяти розвитку міжнародного співробітництва у сфері системи підтримки обдарованих дітей [5].

Згідно з постановою 73/2005 Sb. Міністерства освіти молоді та спорту Чехії, обдарованим учнем вважають дитину, чії здібності досягають виняткового рівня в одній із сфер діяльності (інтелектуальній, фізичній, творчій тощо). Зважаючи на те, що обдарованість закріплена на законодавчому рівні та надає певні переваги перед іншими учнями, процедура ідентифікації обдарованих дітей також регулюється на законодавчому рівні, а саме постановою 72/2005 Sb. Постанова регламентує стандарти діагностики і охоплює нові норми діагностування для стандартних консультаційних служб. Пройти процедуру ідентифікації обдарованості можна за побажанням батьків безкоштовно у будь-якій психолого-педагогічній консультації.

Окрім того, навчальний заклад або вчитель можуть надати рекомендацію щодо обстеження дитини, проте рішення про звернення в консультацію приймають лише батьки. У разі, якщо за результатами тестування консультаційний центр ідентифікував обдаровану

дитину, він надає рекомендацію на розроблення індивідуального освітнього плану. Навчальний заклад повинен прийняти його до уваги та розробити власний індивідуальний план навчання такого учня на початку навчального року, або не пізніше 3-х місяців після ідентифікації обдарованості. Висновок виданий у результаті обстеження, що підтверджує обдарованість, є обов'язковою рекомендацією для будь-якого типу навчального закладу, де учень навчається [2].

Згідно з законодавством, отримавши довідку, що засвідчує обдарованість, дитина отримує наступні можливості:

- закінчити початкову школу раніше зазначеного терміну, складаючи іспити за кожний навчальний рік, який вона пропускає;
- навчатися за індивідуальним навчальним планом, що затверджує директор навчального закладу;
- навчатися у класі або групі учнів (сформованій директором) з поглибленим вивченням деяких предметів або груп предметів. Навчальні заклади з одним класом на паралелі можуть формувати групи з поглибленим вивченням предмету учнями різного віку;
- обирати обов'язковий довільний предмет, згідно з уподобаннями та можливостями учня (з 7-го року навчання), можливість слухати необов'язкові предмети, згідно з власними уподобаннями та можливостями школи (з 1-го по 9-й рік навчання);
- брати участь у предметних олімпіадах на національному та міжнародному рівнях, що фінансуються Міністерством молоді, освіти та спорту через Інститут дитини та молоді.

Існуючі освітні програми, що використовують навчальні заклади, забезпечують підходи, які можна застосувати для розвитку обдарованих дітей. Серед них: забезпечення можливості поглибленого вивчення предметів та внутрішня диференціація учнів, що заснована на індивідуальному підході.

Окрім індивідуальної діяльності з обдарованими учнями у багатьох чеських навчальних закладах існують класи з поглибленим вивченням іноземних мов (приблизно 12 % усіх класів початкової школи), мистецтва або музики, математики та природничих наук, фізичної культури, інформатики тощо. При навчальних закладах працюють гуртки: спортивні, художні, творчі [3].

У Чехії існує мережа центрів дітей та молоді, яким надається підтримка уряду. Також функціонують недержавні неприбуткові організації, що відіграють значну роль у системі неформальної освіти, вихованні дітей та підтримці обдарованих дітей. Така форма освіти має глибоке історичне коріння й базується на традиціях та добре розгалужених центрах, що розташовані не лише у великих містах, а й в невеликих містечках по всій країні [3]. Окрім того, необхідно зазначити зацікавлення органів влади Чехії в організації, розвитку та вдосконаленні неформальної освіти та освіти за інтересами. Результатом такої діяльності має стати створення сприятливих умов для існування організацій різної форми власності, діяльність

яких пов'язана з організацією вільного часу дітей та молоді.

До основних завдань, що покладено на Міністерство освіти, молоді та спорту Чехії належать:

- методологічна та фінансова підтримка діяльності організацій, що працюють з дітьми та молоддю;
- підтримка розроблення, впровадження та оновлення освітніх програм у навчальних закладах, спрямованих на підтримку обдарованої молоді;
- створення умов для розвитку установ, що займаються підтримкою обдарованої молоді, розширенням їхньої загальної кількості, збільшенням кількості дітей, які їх відвідують та забезпечують фінансову підтримку діяльності [6].

При Міністерстві освіти створено Відомчу Робочу групу для підтримки обдарованих (RPS) та забезпечення координації підтримки когнітивно обдарованих дітей та учнів у сфері освіти. До її складу входять представники Міністерства освіти та декількох організацій, що йому підпорядковані, а саме: Інститут психолого-педагогічного консультування (IPPP), Національний інститут у справах дітей та молоді (NIDM), Національний інститут професійно-технічної освіти (NÚOV), Науково-дослідний педагогічний інститут (VÚP), Національний інститут післядипломної освіти (NIDV).

На відміну від подібних проектів, що реалізовано в США (RenzulliLearning) та Великій Британії (London Gifted and Talented), TALNET орієнтовано на діяльність з обдарованими учнями та студентами.

TALNET має цінність з точки зору організації освітнього процесу в звичайній школі. Обдаровані учні, які навчаються в таких школах можуть завдяки цьому освітньому простору реалізувати власні особливі освітні потреби, які неможливо отримати в межах шкільної програми.

Основні форми діяльності, що пропонує TALNET, спрямовано на гармонійний розвиток обдарованих учнів – це онлайн-курси, семінари, екскурсії, структуровані тематичні ігри тощо.

T-Курси є основною формою діяльності TALNET. Вони пропонують індивідуальне онлайн-навчання, що ґрунтується на спілкуванні між учнем та експертом у ході виконання завдань. Курс навчання триває упродовж навчального року за двома темами. Кожна з них складається з теоретичного та практичного курсу. Результатом навчання є наукова робота учня на задану тему, яку він захищає у онлайн-режимі перед учасниками курсу. Окрім того, учень має можливість представити власну роботу особисто перед членами академічного журі. Наведемо приклад відвідування T-Курсів у 2010/2011 н. р. (табл. 1).

Розробниками проекту TALNET було використано головну особливість цього освітнього Інтернет-ресурсу та створено на його основі TALNET-Кафе. Це віртуальне середовище, в якому учні з Чехії та інших держав, які цікавляться наукою та технікою, можуть спілкуватися, дискутувати, а також спільно розв'язувати наукові проблеми.

Таблиця 1

Т-Курси та кількість учнів, яка їх відвідала у 2010–2011 навчальному році

	Вік (роки)	9	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Разом
	Курси												
	<i>Для дітей віку 13–15 років:</i>												
1	Математика – Функції з подібним значенням	1		1	6	1	3	2		1	1		16
	<i>Для дітей віку 14–15 років:</i>												
2	Астро & Моделювання I – Астрономія у чорному та білому, вчимося комп'ютерному моделюванню	1			7	8	2	2	1				21
3	Біо & Гео I – Життя у сучасності			2	4	3	3	2			1		15
4	Біологія людини I – Ротова порожнина, погляд через збільшуюче скло				2	7	8	4	7	4			32
5	Хімія I – Хімічні реакції навколо нас			1	2	11	2	2		2			20
6	Математика I – Математичні алгоритми та їх геометричне представлення				4	6		1	1	1			13
7	Матеріали та кристали експериментуємо та досліджуємо		1		3	1		2		1			8
	<i>Для дітей віку 15–16 років:</i>												
8	Астро & Моделювання II – Астрономія у кольорах. Вміємо моделювати		1			1		1					3
9	Біо & Гео II – 3 царства Флори та семінар географа				1	1	3	2					7
10	Хімія II – Хімія води				1	1		3	3	2			10
11	Математика II – Геометрія в статистиці та русі				1		2	4	1	1			9
12	Матеріали та кристали II – Дослідження структури									2			2
	<i>Для дітей віку 15–18 років:</i>												
13	Опановуємо фізику в команді			3	3	4	1	3	4	4	1		20
	<i>Для дітей віку 16–17 років:</i>												
14	Астро & Моделювання III					1		1	2				4
15	Біо & Гео III – Вода на землі				1			1	3	1			6
16	Хімія III – Неорганічна хімія в теорії та практиці				1	1		5	5	2	1		15
17	Математика III – Комбінаторні ігри				1			3	6	4	1		15
18	Метео & Сучасна Фізика – Світ з погляду метеорології. Використання сонячної енергії				1		1	1	3	2			8
19	Екологія – хімічні речовини у природі				1			3	10	8			22
	<i>Для дітей віку 17–18 років:</i>												
20	Астро & Моделювання IV					1			2	1			4
21	Біо & Гео IV – Тенденції молекулярної генетики. Ландшафт				1			2	8	6	4		21
22	Графіка – Створення флеш анімації		1	2	2	2		3	13	4	5	5	37
23	Хімія IV – Біохімія – природні речовини				1	1		2	10	8	1		23
24	Механізми, що програмуються – симуляція та контроль					1	1		2	3		2	9
25	Математика для допитливих – додаток I					1	1	6	10	6	4		28
26	Вибрані розділи Теорії Відносності – особливі та загальні				2		1	3	6	4	2		18
	<i>Для всіх вікових категорій:</i>												
27	Т-гра: настільна гра «Talneteers»			2	5	1	1	1	1	1	1		13

Окрім віртуального спілкування важливою частиною діяльності TALNET є організація Т-Зборів – зібрання учнів та їхніх керівників. Під час цих зборів учні можуть презентувати результати власних наукових робіт та цікаво проводити час, а організатори TALNET та керівники проектів мають можливість обговорити стратегію подальшого розвитку проекту та спланувати певні заходи.

Цікавою особливістю TALNET є те, що цей проект здійснює активну міжнародну діяльність, спрямовану на учнів з різних країн і в форматі TALNET International проводиться з 2006 року. Учні з різних країн, які беруть участь у цьому проекті, разом розв'язують наукові проблеми, з якими зустрічаються та дають відповіді на питання, що виникають в результаті спільного існування в об'єднаній Європі. Окрім того, для таких учнів проводяться поїздки до наукових центрів Європи (Німеччина, Англія, Швейцарія та ін.). Головними партнерами для реалізації таких подорожей є:

- клуб «Estrella» (іспанське товариство з вивчення обдарованості Університет Комплутенсе в Мадриді);
- клуб «Kubus» (неформальне об'єднання Deutsche Gesellschaft für das hochbegabte Kind e.V. Німеччина);
- товариство «Молоді природники» (неофіційне товариство при гімназії Šrobárova Košice та університету Pavla Josefa Šafárika в Кошице, Словаччина).

У межах проекту TALNET проводяться семінари для вчителів. Тут вчителі отримують теоретичну та практичну інформацію, що стосується навчання обдарованих учнів. На семінарах учителі можуть обговорювати отриману інформацію, а також ділитися власним досвідом з колегами та фахівцями [10; 11; 12].

Реалізація проекту TALNET демонструє приклад використання високоінформаційних технологій для розвитку обдарованої дитини. Ефективність таких методів роботи з дітьми підтверджує також зростаюча кількість дітей, які приєднуються до цього проекту (рис. 1).

Національний інститут дітей та молоді є організатором та гарантом, а Міністерство освіти є ініціатором **Конкурсу проектів науково-дослідницьких робіт для талановитих школярів (SOČ)**.

Це наймасштабніший та найдавніший конкурс Чехії, в якому беруть участь талановиті учні середніх шкіл. Цей освітній проект існує багато років, у 2010–2011 рр. виповнюється 33-я річниця цього престижного конкурсу, а вперше він був проведений у 1978 р. з метою об'єднання декількох розрізнених конкурсів, що до цього проводились серед учнів гімназій та середніх промислових навчальних закладів. Головним завданням конкурсу є підтримка розвитку обдарованих дітей, їхнього незалежного і творчого підходу до розв'язання актуальних проблем у різних сферах науки. До конкурсу допускаються учні усіх типів середніх навчальних закладів, але в ньому можуть брати участь і учні початкової школи. Брати участь у конкурсі учні можуть індивідуально, або командами.

Відбір проектів відбувається в декілька раундів, починаючи на рівні навчального закладу, району, області, та завершуючи презентацією робіт на національному рівні.

До основних завдань SOČ необхідно віднести такі:

- забезпечити всебічний розвиток учнів середніх навчальних закладів та підтримати їхній інтерес до сучасних наукових проблем;

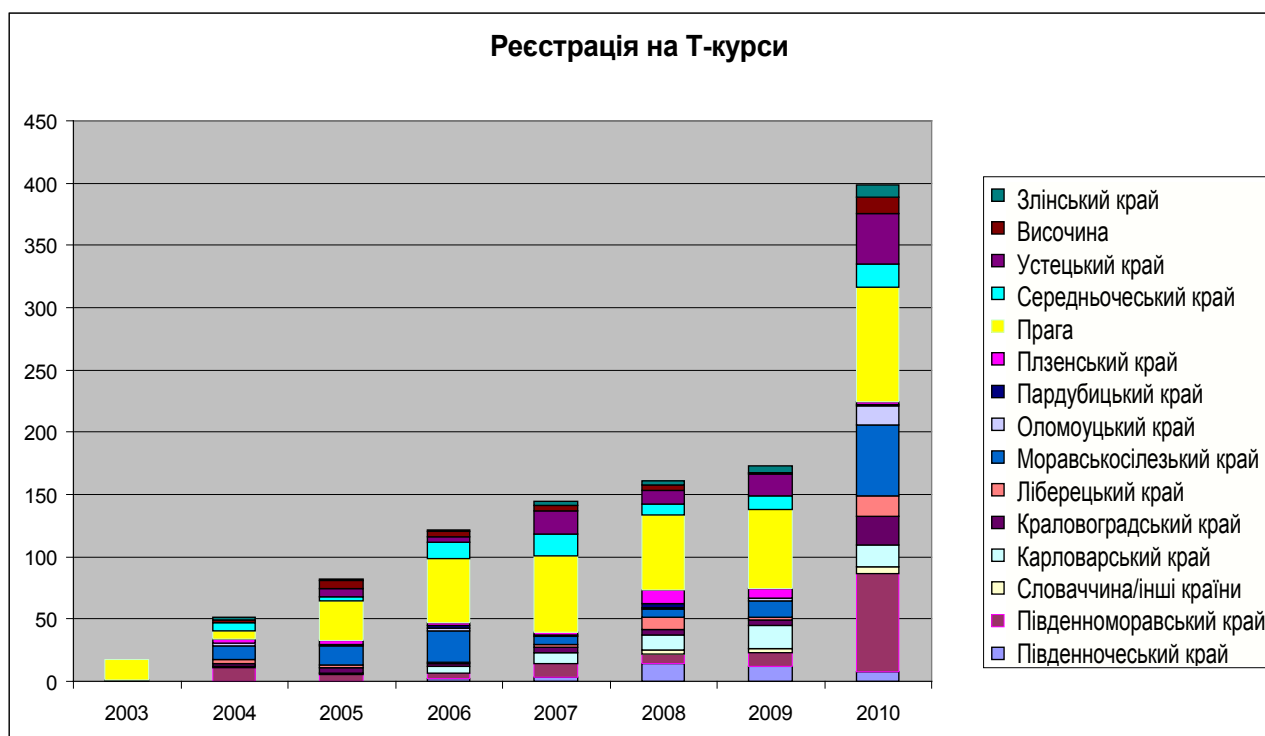

Рис. 1. Динаміка залучення учнів різних регіонів Чехії до участі в онлайн-курсах під егідою TALNET

- поглибити та розширити академічні знання та індивідуальні можливості учнів, сприяти розвитку їхніх талантів та залучити до наукової діяльності;
- спрямувати учнів до самостійного пошуку способів розв'язання завдань поставлених перед ними в межах конкурсного проекту;
- допомогти виявленню обдарованих учнів, які мають схильність до дослідницької діяльності та сприяти їхньому подальшому зростанню, як майбутніх науковців.

До конкурсної програми SOČ входить 18 дисциплін: 1) математика та статистика; 2) фізика; 3) хімія; 4) біологія; 5) геологія та географія; 6) охорона здоров'я; 7) сільське господарство, харчова промисловість, лісове та водне господарство; 8) захист навколишнього середовища; 9) машинобудування, металургія, транспорт та промисловий дизайн; 10) електрообладнання, електроніка та телекомунікації; 11) будівництво, архітектура та дизайн інтер'єру; 12) розробка навчальних посібників, викладання технологій; 13) економіка та управління; 14) педагогіка, психологія, соціологія та проблематика вільного часу; 15) теорія культури, мистецтва та художньої творчості; 16) історія; 17) філософія, політологія та інші гуманітарні і соціальні науки; 18) інформатика.

Конкурс претендує на звання одного з кращих сучасних конкурсів, що проводяться в Чехії. Форма проведення конкурсу є важливою з точки зору розвитку академічних навичок конкурсантів, які можуть стати в нагоді учням у подальшому навчанні в вищих навчальних закладах.

Окрім конкурсної діяльності, SOČ виконує ще декілька важливих функцій, метою яких є підтримка діяльності, спрямованої на: виявлення обдарованості; підтримку особистісного розвитку; підтримку та розвиток професійно-наукової діяльності учнів середніх шкіл; підвищення професійного, методичного, консультативного рівня педагогів та керівників наукових робіт, організаторів заходів на підтримку обдарованих.

Таким чином, наразі SOČ є найбільш масовим конкурсом для чеських талановитих учнів, що реалізовано в традиційній формі та дозволяє учням розвинути академічні навички, а найбільш талановиті мають можливість взяти участь в міжнародних конкурсах [9].

Академія наук Чеської Республіки бере участь у підтримці та розвитку обдарованих учнів. Довготермінова тенденція до зниження інтересу учнів до науки і техніки призвела до того, що у багатьох науководослідних інститутах Чехії вже відчувається брак молодих учених. Для того, щоб відродити потяг молоді до науки, на базі Академії Наук Чеської Республіки (АНЧР) у вересні 2005 р. було започатковано проект «Відкрита наука».

Головною метою проекту було надати можливість учням середніх навчальних закладів м. Праги, які мають потяг до науки, взяти участь у наукових дослідженнях з природничих та технічних напрямів під керівництвом професійних науковців. Проект

допомагає учням сформуванню уявлення про перспективи розвитку науки та наукових досліджень, надає можливість встановити контакти з провідними експертами галузі.

Наукові заклади, що беруть участь у проекті, пропонують наукові теми, до яких вони готові залучити учнів. Під час проекту «Відкрита наука II» було оголошено більше 330 тем на природничу тематику. Найбільший інтерес в учнів викликали теми в галузі біології, математики та інформатики. Також вони були зацікавлені в спеціалізованих темах в галузі хімії, фізики, геології та географії. Більше 22 науково-дослідних інститутів та наукових центрів, 8 університетів відкрили двері для обдарованих учнів.

У цих закладах під керівництвом досвідчених науковців учні можуть брати участь у наукових експериментах та польових дослідженнях, працювати в лабораторіях. Таким чином, студенти отримують унікальну можливість вивчити сучасні наукові дослідження та практичні аспекти повсякденного життя учених. Вони можуть активно брати участь у дослідженнях найкращих наукових установ для реалізації їхніх власних дослідницьких проектів, отримати досвід та інформацію для генерації власних ідей, професійної орієнтації та професійного зростання.

Результатом участі учнів у проекті «Відкрита наука II» буде не лише досвід експериментально-дослідної роботи, але і написання учнівської наукової роботи за результатами досліджень. Під час проекту учні навчаються працювати зі спеціалізованими базами даних і отримують навички, необхідні для написання наукових текстів. Учні зі своїми дослідницькими роботами можуть взяти участь у конкурсі SOČ, бути оцінені професіоналами. Кращі учні публікують свої роботи у фахових журналах і стають учасниками в студентських наукових конференціях у Чехії та за кордоном [8].

Чехія має добре розвинений сектор недержавних неприбуткових організацій (NNO), що відіграють значну роль у системі неформальної освіти та підтримки обдарованих дітей, доповнюючи та розширюючи зусилля держави в цьому напрямі. Недержавні неприбуткові організації, що працюють з обдарованими дітьми представляють широке поле діяльності, починаючи з захисту інтересів обдарованих, їхніх батьків або «професійні» громади, і закінчуючи безпосередньою реалізацією конкретної (наприклад, освітньої) діяльності.

У Чехії існує **Асоціація шкільних клубів**. Свою діяльність вона присвячує освіті, пошуку обдарувань, реалізації соціальних заходів та заходів за інтересами у середніх школах. Організовує наукові дослідження, огляди науково-технічної діяльності учнів Mladex та Creative Hall, під час літніх канікул організовує наукові табори. Асоціація підтримує міжнародні контакти у межах свого членства в Міжнародному Русі з науки і техніки у вільний час MILSET, Європейської федерації з підтримки молодіжних організацій EFYSO та Міжнародного союзу учнів середньої школи (www.askcr.cz).

Прикладом діяльності з підтримки обдарованих дітей та молоді на регіональному рівні може служити діяльність **Південно-моравського центру міжнародної мобільності** (Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu – JСММ). Центр надає підтримку обдарованим учням, студентам і ученим у Південно-моравському краї. Підтримка обдарованих учнів реалізується у вигляді стипендій, організації заходів неформальної освіти, фінансової підтримки наукових досліджень школярів та надання можливості обдарованим учням упродовж року навчатися у школах США [4].

Зважаючи на те, що Інтернет стає невід'ємною частиною життя сучасної людини, діти також починають користуватися комп'ютером з раннього віку. Швидкими темпами зростає цей сегмент користувачів Інтернету. У Чехії група ентузіастів, учнів середньої школи та студентів коледжу створили віртуальну школу Хогвартс за мотивам історії про Гаррі Поттера. За адресою www.hogwarts.czechzone.net можна знайти цілу поттерівську школу, де самому можна обрати предмет (від німецької мови до змішування лікарських трав), знайти власного професора, який цілий рік буде навчати обраному предмету тощо. Цікавим в цьому проекті є той факт, що віртуальна школа Хогвартс має декілька тисяч постійних студентів та більше ніж двадцять постійних лекторів. Проект діє приблизно п'ять років і користується постійною популярністю.

Також працюють Інтернет-ресурси для обдарованих дітей та їхніх батьків, наприклад:

- <http://www.talenty.eu> – веб-сторінка для обдарованих та талановитих дітей;
- <http://www.nadanedite.cz> – портал для батьків та педагогів, які вболівають за розвиток обдарувань та талантів своїх дітей та ін.

Таким чином, Інтернет стає потужним джерелом, що слугує потребам обдарованих дітей та тих, хто ними опікується. Отже можна зазначити, що основна стратегія Чехії полягає у створенні максимально сприятливих умов для виявлення і розвитку обдарованої особистості, забезпечення можливості дітей брати участь у якомога більшій кількості заходів так, щоб їхні можливості та нахили могли бути оцінені, а таланти – виявлені. Для реалізації цієї стратегії в Чеській Республіці розроблено законодавство, що на правовому рівні визначає статус обдарованої дитини та надає законодавчі гарантії реалізації певних прав,

що з'являються разом з цим статусом. До виховання та освіти обдарованих дітей застосовано комплексний підхід, який має підтримку держави та реалізовано на: рівнях сім'ї, державних та громадських установ, органів влади, недержавних організацій.

Використані літературні джерела

1. České děti mají nejvíce mimoškolních aktivit v Evropě. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediafax.cz/domaci/2941103-Ceske-deti-maji-nejvice-mimoskolnich-aktivit-v-Evropě>
2. Fortikova J. Talent a nadani. – NIDM MŠMT, – Praha 2009
3. Freemanová J. Fořtková J.(Ed.) Volnočasové aktivity pro nadané a talentované u nás a ve světě. – NIDM MŠMT, Praha 2009.
4. JIHOMORAVSKÉ CENTRUM PRO MEZINÁRODNÍ MOBILITU, Z. S. P. O. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://jcmm.cz>
5. Koncepce péče o mimořádně nadané děti a žáky pro období let 2009–2013. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ippp.cz/images/stories/doc/nadani/ostatni_soubory/koncepce_pece_o_nadane_2009_13.pdf
6. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.msmt.cz/>.
7. National Programme for the Development of Education in the Czech Republic White Paper. – Ministry of Education Youth and Sport, Prague 2001.
8. Projekt Otevřená věda II. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.otevrena-veda.cz>.
9. SOČ – Středoškolská odborná činnost. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.soc.cz/>.
10. Talnet. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.talnet.cz>.
11. Tůtr V. Talnet – komunikace s cílovými skupinami. Sborník příspěvků z mezinárodní konference «Talent nezná hranic» konané 21–22 října v Praze. p. 87–91.
12. Zeelenda S. Talnet – Online k přírodním vědám: Od Talnetu k Perunu: online aktivity mezi současnými příležitostmi pro nadané. Sborník příspěvků z mezinárodní konference «Talent nezná hranic» konané 21–22 října v Praze. p. 91–100.
13. Інформаційний довідник для іноземців Чеська Республіка. Міністерство внутрішніх справ Чеської Республіки. – Прага 2009.